

SLOVENSKE KULTURNE AKCIJE

Leto XV. 18

EL VOCERO DE LA CULTURA ESLOVENA

14. X. 1968.

OB BALANTIČEVEM KRESU

(Ob petindvajsetletnici pesnikove smrti)

Dr. Tine Debeljak

Letos 24. novembra bo minilo 25 let od goreče smrti mladega pesnika FRANCETA BALANTIČA. Slovenci v emigraciji ne moremo iti molče mimo njegovega spomina, kakor bi tudi Slovenci doma ne smeli iti. Toda še do danes ni izšla v Ljubljani že nekajkrat napovedana izdaja njegovih pesmi, tako da niti po petindvajsetih letih Balantič ni „na novo odkrit“, dasi ga prof. Slodnjak v nemških publikacijah v inozemstvu omenja med klasiki naše Moderne.

Ne bi rad pisal letos o Balantiču, kajti menim, da bi morali predvsem mlajši pisati o njem in povedati, kaj jim Balantič pomeni danes. V tem se kaže namreč življenje pesnikovo, da se odkriva v vsaki generaciji na svojski način. Zato tokrat ne mislim govoriti toliko o pesniku, temveč bi hotel ob 25. letnici njegove smrti z dokumenti obnoviti tisto tragično in grozovito noč v Grahovem, ko je zgorelo „pesnikovo truplo iz gline“ in se je dvignil „ptič Feniks iz plamena“.

Literarni in gledališki odsek prireja skupno ta nastop.

V prvem delu bo Tine Debeljak podal opis tiste grozotne noči, njen potek in tragični konec po še neobjavljenem dokumentu Balantičevega poveljnika bataljona, po pričevanju soborca Tomažiča in po partizanskih virih, tako da bomo živo udeleženi pri tragediji, ki nam je ubila, če se ne motim, po Prešernovi brigadi Prešernovega „brata v poeziji“. Kakor poroča Tomažič, je poveljnik grahovske posadke France Kremžar vpričo pesnikove ognjene smrti recitiral Shakespearov monolog iz Hamleta „Osorni Pirus“, kot se ga je naučil v gledališkem seminarju igralke Mile Šaričeve, ki ga je vodila gospa v sklopu umetniškega kluba KROG. V tem seminarju je bil kot član Kroga tudi Balantič. O tem klubu in posebej o Balantičevem delu v seminarju bo govoril član Kroga Nikolaj Jeločnik, ki bo v spomin pesniku in svojemu prijatelju Francetu Kremžarju ta predsmrtni ogenj ob Priamovi smrti odigral. Debeljak bo nato podal literarno zgodovinsko rast Balantičeve pesmi ter opisal genezo Balantičevih pesniških zbirk: kako je osnovo zbirke določil pesnik sam, kako se je dopolnjevala z zbirčicami, ki so jih imeli prijatelji, in kako jih je dopolnil po rokopisih v zapuščini. Označil bo posamezne izdaje, do zadnje pri Mohorjevi družbi v Celovcu 1968.

Drugi del je posvečen Balantiču pesniku. Njegove pesmi bo, ubrane v izvirni dramatski cikel, ki mu je vzdal ime po Debeljakovi izdaji pesmi *V ognju groze plapolam*, izvajal v pesnikov spomin njegov tovariš in prijatelj Nikolaj Jeločnik.

Na večeru bo dr. Debeljak prebral tudi pismo Balantičeve matere posredno njemu ter ga bo skušal komentirati ob podobnem pismu matere ukrajinskega pesnika Vasilija Simonenka izdajateljem njegovih pesmi v emigraciji.

Upamo, da bo petindvajsetletnica spomina Balantičeve smrti privabila k večeru veliko častilcev njegove poezije, njegovih prijateljev in tudi soborcev.

SLOVENSKA KULTURNA AKCIJA GLEDALIŠKI IN LITERARNI ODSEK

Dvanaajsti kulturni večer v petek 18. oktobra 1968, ob pol osmih,
v mali dvorani Slovenske hiše

OB BALANTIČEVEM KRESU

Ob petindvajsetletnici pesnikove smrti

Dr. Tine Debeljak z novimi pričevanji o grahovski tragediji
z besedo o pesnikovi poeziji in tiskanih zbirkah

Nikolaj Jeločnik z recitacijo in igro najlepših pesnikovih
verzov ubranih v izvirni dramatski cikel na ime zbirke
V ognju groze plapolam

ZA PETNAJSTO LETO

Včasih smo mislili, da smo Slovenci obsojeni na provincializem, ker smo v Evropi na majhnem prostoru in nas tam še ni za dva milijona.

Položaj našega sedanjega emigracijskega delovanja, ko smo raztreseni po vsem svetu, nam pa pravi nekaj drugega: Duh, vir vsega dela, je velesila, raztezajoča se nad ves svet, ne pozna meja in nikdo mu ne more vzeti svobode.

Toda še smo raztreseni po vsem svetu, a samo po kulturnem delu smo lahko na isti višini kot sleher ni drug narod. Še več: emigracija nas je ponesla v svet, kjer smo priče in uresničevalci tistih želja in načrtov, ki jih naš narod v domovini ne sme izvajati ter oblikovati. Če so nekateri mogoče skeptični ali pa zapadajo v klopčič lastnih majhnosti, pa so na drugi strani tudi taki, ki nas razumejo. Vesele se naših uspehov in verujejo v naš odpor proti tegobam časa!

JUBILEJNA ZBIRKA jim je razlog, da nam po svoje povedo, kaj jim naš list pomeni. Gospod Otmar M a u s e r nam piše iz Toronta: „Dragi gospod, priloženo boste našli nakazilo za 20 dolarjev za Glas Slovenske kult. akcije. Naj vam ob tej priliki čestitam k izdajanju po obliki skromnega, a z bogato vsebino napolnjenega lističa. Vselej ga z velikim veseljem preberem. Vam in vsem sodelavcem Glasa iskren pozdrav!“ Gospa N. N. pa nam piše iz Francije: „Rada nakazujem za Glas drugi del daru za njegovo jubilejno zbirko. Naj vam bo v vzpodbudo in dokaz, kako željno čakamo na vse, kar prejmemo lepega iz Argentine!“ — Zares smo lahko veseli, dokler nam prinaša takšne dokaze duhovne povezanosti ta našemu listu posvečena JUBILEJNA ZBIRKA.

Darovali so: g. Otmar M a u s e r, Toronto, 20 dolarjev; g. Anton R a v n i k, ZD, 10 dolarjev; gospa N. N., Francija, 20 Fr (drugi del obroka); g. N. N., Haedo, 2.000 pesov; univ. prof. Rado L e n č e k, New York, 10 dolarjev.

Vsem se najlepše in prav iskreno zahvaljujemo!

CORREO
ARGENTINO
SUC. 6

TARIFA REDUCIDA
CONCESION 4228

R. P. I. 953701

Newyorški *Time* in pariški *Le Monde* sta objavila študiji o katastrofi, ki je zajela češkoslovaški kulturni zbor po sovjetski invaziji. V noči od 20. na 21. avgusta se je svet za Prago ustavil in češki ter slovaški intelektualci so izgubili orientacijo. Kaj bo z njih bodočnostjo in kaj bo z narodom brez inteligence, če bo padla v obup ali pa v ogromni večini pobegnili čez mejo? Kaj hočejo pri tem doseči sovjetski oblastniki, se vedno bolj odkriva kot pravi satanski načrt za uničenje češkega in slovaškega naroda. Odpira se nova rana, dasi nekateri mislijo, da komunisti grade nov „etos humanizma“.

Za *Le Monde* je članek napisal vodilni češki intelektualec komunistične smeri, ki pa se čuti v tolikšni nevarnosti, da članka ni upal podpisati. Njegove navedbe krije uredništvo lista, ki pa se opravičuje, da vsi ti napisani stavki niti od daleč ne morejo pojasniti silne stiske, ki je zadela akademske kroge v Pragi in Bratislavi. Trenutno jih je v zahodnih državah samo izmed akademikov 2.000 na poštinskih študijah v Angliji in nekaj stotin jih je po univerzah v Franciji, Italiji, Kanadi in Združenih državah. Po padcu Novotnega je namreč ČSR zadihala z novimi pljuči zahodni evropski zrak, meje so se z nastopom Dubčeka prvič odprle na jug in zahod in ob dogodkih v Pragi je bilo čeških in slovaških turistov v tujini nad 30.000. Seveda so to bili večinoma intelektualci. Ko so izvedeli, kaj se je zgodilo v noči od 20. na 21. avgust, so skoraj vsi sklenili ostati v emigraciji, nekateri so takoj prosili za azil, drugi pa so čakali, kaj bo z okupacijo. Sicer se je objavilo, da je ČSR zasedlo 250.000 vojakov iz držav varšavskega pakta. Seveda so Rusi v večini, toda češki dopisnik pravi v *Le Monde*, da jih je vsega najmanj pol milijona in ta okupacija stane praško vladu tri milijone dolarjev dnevno. Pod tako obremenitvijo bo češko gospodarstvo ohromelo. Razlog več, da se študentje ne bodo vrnili. Dne 1. oktobra je bil začetek predavanj na univerzah, toda rektorati so začetek odložili, ker čakajo...

Mladi rod je namreč ob prvih napovedih večjih svoboščin na pomlad 1968 zadihal. Zjutraj 21. avgusta se je vse spreverilo. Kdor je šel tisto jutro na ulice pred univerzitetnimi zavodi, je mogel videti, kako je mladina — fantje in dekleta — sedela na pločnikih, gledala mimo drveče sovjetske tanke in — glasno jokala!

Satanski načrt sovjetske vlade je v Črni nad Tiso razkril že sam Brežnjev, ko je nekemu članu češke delegacije cinčno zaupal, da je cele češke „protirevolucije“ kriva mladina skupno s književniki in kulturnimi delavci. Ko pa bodo te likvidirali, bo češkega problema konec, je Brežnjev zaključil. Med delegati Dubčeve vlade je bil v Črni tudi pisatelj in gospodarski strokovnjak Krieger, žid po rodu. Zanj je Brežnjev terjal takojšnjo aretacijo, kakor tudi za predsednika zveze pisateljev Goldstückerja, tudi Žida. Na postaji v Črni so sovjeti na češkem ozemlju Kriegerja kar aretirali in ga hoteli nasilno odvesti s seboj na proces v Moskvo. Vrnili so ga, ko so Dubček in drugi člani vlade sovjetski delegaciji zagrozili, da vlak — tudi njihov — ne bo mogel s postaje, dokler Kriegerja ne vrnejo. Brežnjev ga je potem vrnil, vendar je moral Dubček obljubiti, da bo najkasneje v dveh mesecih postavil oba pred sodišče in ju obsodil na temelju gradiva, ki bo prišlo iz Moskve.

Mnogo se je govorilo, kako so sovjetske oblasti že aretirale glavne vodilne pisatelje in kulturne delavce. Toda *Le Monde* pravi, da do konca septembra ni bil noben aretiran. Sovjeti so zaprli samo člane češke in slovaške tajne policije, ker niso marali ubogati sovjetskih novih načelni-

kov. Zgodilo se je še huje: sovjetski oblastniki so sami širili strah in beg čez mejo, obenem z naraščanjem groženj. Jasen je sovjetski načrt: vsi intelektualci, seveda protirevolucionarji, naj čim prej pobegnejo čez mejo, ki da ne bo več dolgo odprta... Tako se je beg začel in po računih dopisnika *Le Monde* je že zazijala tolika razpoka v češkem kulturnem delu, da se niti z dvema generacijama ne bo dala zakrpati... In to so Rusi hoteli (enako je Hitler nameraval aprila 1941 storiti z likvidacijo intelektualcev v vsej Sloveniji, če bi bila cela Slovenija okupirana po nacistih). Danes je Praga dejansko že sirota, enako bo v Bratislavi, kjer je prehod v bližnjo Avstrijo še lažji. Sovjetski vojaki so sicer blizu obmejnih stražnic, toda se za odhajanje ali za dokumente ne zanimajo.

Narod brez inteligence pa bo obsojen na trpljenje in hiranje. Kar pa se danes godi v ČSR, bo sposoben komunizem uprizoriti v bližnjih podobnih okoliščinah po vseh državah ter zlasti pri malih narodih v še krutejši obliki. Ob komunistih more v koeksistenci živeti varno samo tisti, ki se je podredil popolnemu uslužjenju, se vdal kapitulantski miselnosti, ki vodi potem v obup zlasti mladino.

Vlada pošilja iz Prage klice, naj se emigranti vrnejo, opozarja vse študente, naj pomislijo, kaj pomeni geto v tujini. Kako dolgo bo to še smela delati? Češko je danes zadela enaka katastrofa, kakor je zajela ves češki kulturni krog po porazu na Beli gori v letu 1620. Glavni kulturni delavci so takrat prve dneve zmede izrabili in pobegnili na zahod, med njimi Komenský; vse ostale, ki si niso upali v svet, pa so cesarski rablji polovili in dneve in dneve sekali glave na glavnem trgu v Pragi. Bil je prvi veliki genocid nad češkim narodom.

Komenský in njegovi so našli odprta srca po Evropi, in kakor piše *Time*, so enako povsod v vsej Evropi in tudi že v ZDA ter Kanadi ravnali tudi s sedanjimi žrtvami komunističnega satanizma. Celo Avstralija je pohitela in si prisvojila celo skupino čeških znanstvenikov ter študentov za znanstveno delo v Avstraliji. Kanada se tudi zanimala za češke intelektualce in je zvišala število za emigracijske posle določenih uradnikov na Dunaju od dveh na dvajset. Brž ko uredi prve formalnosti, kanadska letala že odvažajo češke emigrante v bogato Kanado. Dopisnik *Le Monde* pravi, da je to zelo huda stran tragedije — saj žrtve sovjetske invazije nekatere zahodne države takorekoč kar „kupujejo“. Torej udarci z obeh strani, Čehi in Slovaki pa so brez moči in sredstev nesrečo ustaviti ali omiliti.

Švica je doslej dala politični azil 5600 študentom in intelektualcem. Dubček je svoji ambasadi v Bernu sporočil, naj izvede posebno akcijo, da se jih čim več vrne. Kdor odhaja, igra sovjetskim hudobijam v roke. Ambasada je pripravila veliko slavlje in razposlala nekaj tisoč vabil, toda na prireditve jih je prišlo samo 56 in za vrnitev se jih je odločilo 12, toda še ti niso vsi vztrajali pri prvem sklepu.

Time tudi poroča, kako se je s krizo v Pragi v razmerju med Nemci in Čehi kar čez noč marsikaj spremenilo. Rane preteklosti so bile med njimi najbolj boleče. Toda tudi v Avstriji in v Zahodni Nemčiji se je začelo obračati na bolje. Povsod so Nemci kar tekmovali, kako bi žrtvam komunistične zlobe pomagali in jih rešili prvih tegob. Seveda je v Parizu ali Londonu enako; kamor je prišel češki begunec, so mu zasebniki priskočili na pomoč. Za tradicionalne angleške domove pa Timov dopisnik pravi, da so Čehom dajali na razpolago vse „guestbeds“ po svojih obsežnih rezidencah in stanovanjih.

KLUB SAMOMORILCEV V LJUBLJANI

Doma je blagostanja na pretek, pripovedujejo razni naši turisti, najbrž z namenom prikriti lastno zadrego. Kako pa je res, je pokazal v NR rektor psihiatriške klinike v Ljubljani dr. Krajger, ki je po statistiki dokazal, da je danes Slovenija na vsem svetu na drugem mestu po številu samomorov, kar se pa tiče samomorov mladostnikov pa sploh na prvem mestu. Spet je namreč Ljubljano pretresla tragedija šestih akademikov ali srednješolcev, ki so si vzeli življenje. Tedska tribuna piše, da so si študentje ustanovili Klub samomorilcev. Naj-

bolj je pretresla smrt 19-letnega akademika A. K., v čigar ostalini so našli pesniško zbirko, ki ga je osvetlila kot mnogo obetajočega pesnika. Zadnja pesem je bila skozi besedilo ilustrirana z vrvjo obešenca in se glasi: „Ste nesrečni? Se dolgočasite? Vas zaničujejo? Poslužite se edinega sredstva, ki ni nikdar zatajilo: samomora! S samomorom novim uspehom nasproti! Samomor prinaša radost v družino! Družabni ugled boste dosegli le s samomorom! Pravo uživanje je v uživanju samomora! Brez samomora ne boste srečni v življenju!“ Kmalu za tem sta šla v enako smrt še dva pokojnikova prijatelja, tudi študenta. V podjetju je Ljubljano letos pretresel samomor

dvajsetletnega študenta, ki se je obesil v delovni sobi svojega očeta. Nekaj tednov za tem je sledilo dekle osemnajstih let, ki je pravkar odlično opravilo maturitetne izpite. Obesila se je na vrv, ki ji jo je večer poprej dal njen prijatelj. Včasih je bila na prvem mestu mladinskih samomorov Japonska, danes pa je to mesto na svetu zavzela Slovenija. Samo na področju ljubljanske psihične klinike je bilo v zadnjem letu zabeleženih 795 poskusov samomora, skoraj polovica od teh mlajša od 25 let. 29 jih je bilo mlajših od 15 let, — In še pravijo, da se doma po komunizmu zadane rane celijo... Kakšen cinizem: obup je po njihovo „celjenje, krpanje“ ran.

SLOVENSKA DRŽAVNA MISEL IN PREVRAT OKTOBRA 1918

Enajsti kulturni večer je bil 5. oktobra 1968. Pred lepim številom udeležencev je začel večer predsednik Ruda Jurčec in poudaril uvodoma, da naj ta večer velja spominu dogodkov, ki so v oktobru 1918 pretresali slovenski kulturni in politični svet, ko je razpadla habsburška monarhija in so v Ljubljani na Kongresnem trgu 29. oktobra oklicali sestavo prve slovenske vlade. Predavanju za ta večer je poslal g. France Dolinar iz Rima. Ko je vodja večera opozoril, da je avtor že dovolj znan našemu občinstvu v Argentini in po vsem svetu, se mu je hkrati že tudi zahvalil na velik trud pri zbiranju gradiva in njega obdelavi, nakar je zaprosil g. Božidarja Finka, naj začne z branjem.

Za izhodišče je predavatelju služil oklic Zedinjene Slovenije na Dunaju l. 1848, kakor ga je takrat napisal predsednik akademskega društva Slovenija. Takrat so v Sloveniji združeni razumniki ob tem proglasu adekvatnega umeli slovenski problem kot prestavitev slovenskega naroda iz kulturnega v politični narod. Toda politično narodno zavedni slovenski inteligent je moral tedaj bridko ugotavljati, kaj pomeni biti sin takojimenovanega nehistoričnega naroda, kar je identično z nepolitičnim narodom. In vendar so se še v času po letu 1918 v prvi Jugoslaviji našli ljudje (Josip Vidmar), ki so bistvo slovenskega naroda omejili na zgolj invalidni kulturni narod. Nehistorični narod je narod, ki v zgodovini dejavno ni navzoč in uveljavljen, ker nima ali že davno več nima svoje lastne državne strukture. Tak narod v družbi historičnih narodov nima zdržnega sosledja in historično potrjenega zastopstva, nima besednikom drugih narodov enakopravnega glasnika svojih terjatev. V dobi demokracije pa je za tak narod največja ovira za razcvet, da v njega jeziku govoreče množice nimajo politične zavesti o svoji enotnosti, saj v njih kolektivnem spominu ni navzoča njihova nekdanja politična edinost. Tak narod smo bili Slovenci leta 1848, ob zori svojega narodnopolitičnega življenja.

Nato je predavatelj razvijal borbo za oblikovanje naše politične strukture skozi desetletja tja do leta 1918 in ob začetku nove dobe podal pregled literature. Ker pa bo predavanje izšlo v Meddobju, ni navajal virov in slovstva. Podrobna je bila potem analiza vseh dogodkov od objave majniške deklaracije in zapletov ob krizah v dunajskih vladnih krogih in ob tekmah med osvobodilnim gibanjem l. 1917-1918 ter dunajskimi pripravami za reformo ustave, ki so jo nekateri hoteli izvesti v obliki državnega udara. Hkrati pa je bil podrobno opisan potek priprav za ustanovitev Narodnega sveta v Ljubljani ter za Narodno vijeće v Zagrebu. Iz vsega pa se je videlo, da je bilo pojmovanje slovenske narodne politike nezrelo, iz česar se je potem rodila cela vrsta napak, usodnih za našo bodočo zgodovino. Pri Narodnem vijeću v Zagrebu se je po razpadu Avstrije začela zmešnjava intrig, zaradi odsotnosti predsednika vijeća je oblast odločanja prešla v Pribečevičeve roke, od njem pa so se že pojavljali slovenski mladoliberalci, ki so neprijazno gledali na vsa dejanja, ki so med tem pri prvi slovenski vladi v Ljubljani mogla nositi močnejše predsodke slovenstva ali ohranjanja slovenske samostojnosti. Tragično je tudi bilo, da se je od juga vrivanemu jugoslovanstvu začelo pridruževati še kulturno jugoslovanstvo, ko so celo kulturni delavci začeli dvomiti, ali smo Slovenci sploh narod, in to celo v zgolj kulturnem pomenu. Državno uredbo, ki bo zagotavljala zavarovanje slovenske individualnosti, je imel pogum zagovarjati samo biolog profesor Pavel Grošelj, ko je za naš narod odklonil vse poskuse sleherne stopitve. Njegovemu mnenju se je priključil samo slikar Rihard Jakopič. Namesto, da bi tedaj slovenski kulturni delavec visoko držal idejo slovenske narodne države — dediščino 1848 —, je podlegel vplivu politikov, ki so se zbrali na euforiji političnega uspeha jugoslovanske države. To naj bo memento, ki ga bodoči rodovi ne smejo preslišati.

Vekovite narodne naloge nikoli ne smejo postati odvisne od politične taktike. V politični strategiji moramo Slovenci imeti *samo eden cilj in ta je neodvisna slovenska država*. V tem pomenu je samo in zgolj samoslovenska res slovenska politika. Pod Aleksandrovo diktaturo so zagovorniki avtentičnih ciljev slovenstva poimenovali slovenoborce. Danes se pojavlja naziv Samoslovenci; ta vzdevek more biti zavednemu in svojo narodnost logično umevajočemu Slovencu samo v čast.

Govoriti o federaciji ali konfederaciji predno je konstituirana suverena slovenska država, se pravi postavljati voz pred vprego.

Dokler ni samosvoje slovenske države, Slovenci politično živijo še vedno v predzgodovini.

Za zaključek pa so bile besede:

„Očeto, ki so nam v letu 1918 izbojevali svobodo, čeprav ne v polni meri, moramo biti prepričani hvaležni; brez njih dejanja tudi njih sinovi ne bi mogli slovenskega problema bolj globoko in bolj jasno spoznati. Odgovornost za prihodnja pokolenja pa nalaga vsem kritično presojo naše zgodovine. Nekritično ocenjanje naše preteklosti more samo zmanjšati ceno resničnih zaslug tvorcev našega prevrata leta 1918.“

Narod pa, ki ni zmožen živeti iz svoje bistvene politične ideje, je obsojen na smrt. Če se to zgodi v sladki smrti samoprepovede, potem bo celo njegov nejnunaški konec zasramovan s sramoto. Slovenci imajo svojo magno charto v samodržavno zedinjeni Sloveniji. Naši predhodniki v letu 1848 so jo uvideli z jasnovidnostjo mladih src! Kadarkoli v poznejši zgodovini nismo znali ohraniti primata slovenski državni misli, smo morali pozneje obžalovati svojo nezvestobo!

Pet dni po vkorakanju sovjetskih čet v češkoslovaško se je sešlo vodstvo Zveze českých in slovaških pisateljev in še isti dan so po vseh svetovnih teleprinterjih donele besede protesta českých in slovaških trpinov za svobodo besede. Tako se je spet izkazalo, da je književnik-sluzabnik besede edini dosleden in jasen obsojevalec vsega nasilja in da pri teh svojih nastopih dobro ve, kaj in kakšna bo prava borba sedanjega sveta proti komunizmu. Tragedija v Pragi je pokazala, kolikšna je pest Moskve. Poslanica slove:

„Dolgotrajne negotovosti ali mora igrati Sovjetska zveza v mednarodnem socialističnem svetu vlogo apostola ali birača, je končno konec; socialistična vlesila se sedaj povrača na že preizkušene tradicije kozaške diplomacije. Sovjetska zveza je s svojim reakcionarnim in fašističnim ponašanjem zgubila pravico voditi mednarodno komunistično gibanje. Želje kakega naroda po svobodi pa ni mogoče uničiti s tanki. Misli ni mogoče zadušiti s streljanjem! Nikdar ne bo mogoče vreči v ječo vseh tistih, ki danes prepričano dvigajo v naši domovini zastavo naše odločnosti po svobodi. S tem našim pozivom pa želimo opozoriti na dolžnosti vse tiste, ki so zadali smrtni udarec socialistični misli. Leonid Brežnjev, Nikolaj Podgorni, Aleksander Kosigin, Walter Ulbricht, Wladislav Gomułka, Janoš Kadar, Todor Živkov so imena lažnih križarjev našega stoletja. V imenu Zveze českých in slovaških pisateljev, katere sedež v Pragi je zaseden po napadalcih, se obračamo do izobraženecv vsega sveta in jim pravimo tole: nstopite v obrambo Češkoslovaške, izrazite glasno vaše neodobravanje nad našo tragedijo, ki je ni moč na noben način opravičiti. Bojkotirajte po vsem svetu napadalce naše domovine! Dokler ne bodo umaknili vseh čet, ki so danes na naši zemlji, ne predvajajte njihovih filmov, ne uprizorjajte njihovih dramskih del, ne širite njihovega tiska. Svoboda je nedeljiva; sicer tu ne gre samo za našo svobodo, ampak tudi za vašo! Potrudite se, da se bodo umaknili iz naše Češkoslovaške. Nikdar ne bodo uspeli zlomiti naše odločnosti po svobodnem življenju in nam onemogočili, da bi ne vzgajili naših otrok v svobodnem duhu.“

KAREL RUPEL UMRL

Pred kratkim je umrl v Ljubljani violinski virtuoz in rektor akademije za glasbo prof. Karel Rupel. Pred leti je še nastopal po koncertnih odrih kot solist, pozneje pa je postal upoštevan glasbeni pedagog in organizator slovenskega glasbenega življenja.

• Pesnik Jevgenij Jevtušenko je predsedniku sovjetske vlade Kosiginu poslal 24 ur po invaziji v Češkoslovaško protestno brojavko, kakor poroča londonski Sunday Times. Med drugim pravi, da bo invazija zelo škodovala ugledu Sovjetske zveze in omajala ves svetovni komunizem v njegovih koreninah. Ob koncu pravi, naj mu oprostite to svarilo, vendar se naj spomni, da je bil on tisti, ki je pred leti napisal pesem „Ali Rusi hočejo vojno?“ in so jo potem deklarirali kot pravo narodno pesem. — Kakšen je bil Kosiginov odgovor, pa Sunday Times ne ve povedati.

DARUJTE ZA GLASI

ZA SKLAD GLASA so darovali: N. N., Castelar, 200 pesov; g. *Lojze Ilja*, Venezuela, 146 pesov. — Najlepša hvala!

POEZIJA IN MISTIKA FRANCETA BALANTIČA

France Papež

SLOVENCİ NA ŠESTEM MEDNARODNEM SLAVISTIČNEM KONGRESU

Na šestem mednarodnem slavističnem kongresu, ki se je od 7. do 13. avgusta letos sestajal na Karlovi univerzi v Pragi, je predavalo deset slovenskih slavistov. Ljubljansko univerzo so zastopali (v oklepaju so naslovi predavanj): F. Bernik (Problematika literarnih zvrsti v razvoju slovenske književnosti v XIX. stol.), F. Bezljaj (Nova odkritja iz slovenske leksike), F. Jakopin (Delež ruskih jezikovnih elementov v razvoju slovenskega književnega jezika), B. Kreft (Tradicionalnost in avantgardizem, analitsko-teoretsko predvsem s primeri iz slovanskih književnosti), T. Logar (Glasoslovne in morfološke posebnosti v govorici sloveniziranih Nemcev), M. Matičetov (Folklor Slovencev v Reziji), B. Paternù (Funkcije paradije v razvoju slovenske romantične poezije) in B. Pogorelec (Razvoj slovenskega prostega stavka). Z zagrebško univerzo je sodeloval F. Petrè (Da ji le pojem modernog i naprednog u književnosti u suprotnosti?), s Kolumbijsko univerzo v New Yorku pa R. L. Lenček (The Theme of the Greek *koinè* in the Concept of a Slavic Common Language and Matija Majar's Model). Vsega skupaj se je udeleževalo kongresa okoli 2.000 slavistov, od katerih je nastopilo s predavanji kakih 600, med njimi vsi vidni predstavniki sodobne slavistike v svetu.

Dasi že na predvečer usodnih dogodkov na Češkoslovaškem, je kongres zasedal v vzdušju znanstvene strpnosti in sodelovanja, kot že dolgo ne, vsekakor večjega, kot je vladal na prejšnjih dveh kongresih, v Sofiji in Moskvi. Svojim gostom je „zlata Praga“ pripravila vrsto kvalitetnih kulturnih prireditev, koncertov, razstav, izletov, na Karlovi univerzi pa so bili podeljeni štiri častni doktorati najuglednejšim predstavnikom sodobne slavistike: W. Droszewskemu (Poljska), V. Georgievu (Bulgarija), R. Jakobsonu (Združene države) in V. M. Žirmunskemu (Sovjetska zveza).

Predavanja delegacij slavistov iz raznih dežel so že pred kongresom izšla v tiskanih zbornikih posvečenih kongresu. Delegacija iz Ljubljane je to pot prvič posvetila slavističnemu kongresu poseben zbornik „Slavistične revije“ (letnik XVI., 1968), kjer so natisnjeni vsi prispevki ljubljanskih slavistov.

Mednarodni slavistični kongresi se sestajajo vsaki pet let. Prvi je bil v Pragi leta 1929, drugi v Varšavi 1934; tretjega, ki bi se moral sestati v Beogradu 1939, je preprečila vojna, a se je potem vršil po vojni leta 1955. Četrty kongres je bil v Moskvi (1958), peti v Sofiji (1963). Prihodnji, sedmi kongres, bo leto 1973 zopet v Varšavi na Poljskem.

ŠKOFOV ZAVOD v Adroguéju bo v nedeljo 10. novembra 1968 središče II. romanja k Mariji Pomagaj. Ob tej priložnosti prireja Južnoameriška Baragova zveza ob stoletnici Baragove smrti posebno zborovanje, ki bo v dopoldanskih urah, združeno s pobiranjem podpisov k prošnji za Baragovo beatifikacijo, namenjeno marquetteškemu škofu, ZD.

Popoldne bo letošnji nastop gojencev škofovega zavoda, ki bodo v režiji *Nikolaja Jeločnika* izvajali prav za to priložnost njegovo najnovejšo kreacijo *Irenej Friderik Baraga*, za govorne zборе in soliste, na besedilo oratorija *dr. Tineta*

Čas se je ustavil, apokaliptične podobe so se prikazovale na nebu, dimniki so lovili ravnotežje med porušeni in ožganimi zidovi, grobovi so se odpirali; kot na poslednji dan – bilo je leto 1944. Takrat sem zvedel za pesnika *Franceta Balantiča*, ki je bil študent, interniran v Gonarsu, vojak, padel v ognju... V ljubljanski knjižnici sem si kupil temnosivo, molitveniku podobno knjižico *V ognju groze* *plapolan*. Vrgla me je in dvignila živa, romantično ekspresionistična sila besede pesnika, ki je zgorel na poti skozi inferno – morda zato, ker ni bilo takrat *Vergila*. Balantičeve pesmi so svojska esenca tistega časa. prevzele so me morda zato, ker so bile doživljene machovske ljubezni prvega majskega večera in ker so bile vzdih po tistih dneh, sem bil še doma, pri očetu... Vendar pa je značilnost Balantičeve lirike v magični sveži emociji mističnega trenutka, v realnem in eksistenčno zapečatenem doživljanju groze in smrti.

A tisti čas je minil, nebo se je zjasnilo in prikazale so se zvezde. Prišli so drugi pesniki, ustvarili druge esence, nove podobe življenja – a ne globljih podob skrivnosti, ki jo je osvojil *France Balantič*. On je pesnik živega srca, mistik – njemu je duša na ustnicah, „kot na strehi ždi golob“. Balantiča uvrščam v tisti pesniški rod me vojne mladine, ki je bil dovolj odmaknjen od zgodovinskih družbenih in literarnih razbolezosti dvajsetih let; ekspresionizem je bil premagan, čeprav ne popolnoma pozabljen in zavržen... saj ne bo nikdar. Balantič je bil po svoji poetični formaciji „zdrav“. V isti rod bi prištel *Udoviča*, *Vipotnika* in tudi *Kajuha*.

Poetična vznemirjenost novega pesniškega rodu štiridesetih let se ni hranila iz zgodovinskih preteklostnih simulacij; zanj je prihitel naval za poezijo potrebnega in za mistiko nad-potrebnega nemira od drugje: ko da bi padel z jasnega neba in kot da bi ga sile zemlje izbruhnile – bil je tu in zdaj. Balantič je bil postavljen v zdajšnje nenadno tragiko; veliki nemir je razdejal srce, današnja in jutrišnja ognjena groza je napolnila razprte oči. To je značilno za Balantičovo poezijo in njegovo poetično eksistenco: na nekdanje ga veže rahla, bela misel, žalostna deklacija v današnjem ga je zažgal silni mistični ogenj in najgloblje doživeta pesem. Balantič je toliko pesnik kot mistik; oboje je v srcu njegove skrivnostne besede.

Če mislim na Balantiča, se skoraj vedno spomnim tudi *Kosovela*. Oba si večkrat v duhu soočim – morda zaradi njune mladostne poetične vitalnosti, morda zaradi globine besed, groze, smrti... Balantič in Kosovel sta v svetu „mladih“ in njuna poetična snov je v bistvu izraz istega v ljubezni prepolnega lirika, mistika, teptanega v pesku, zažganega v ognju. Nasprotnost podobe Balantiča in *Kosovela* pa se mi kaže v tem, odkod jima prihaja smrt, ki jo je Kosovel začutil eksistenčno in družbeno, Balantič religiozno mistično. Oba – Kosovel in Balantič – sta mi blizu in draga, ker sem doživljal v neki meri njun svet in njun čas: *Kosovelovo* tragiko stiskajočega preteklostnega, Balantičovo tragiko gorečega zdanjega.

Če imamo pesnike, ki so „čisti“ poetje, liriki in idealisti, in pesnike, ki svoj svet in svoja doživljanja depoetizirajo – Božo Vodušek si je med temi drugimi ustvaril značilni odčarani svet – potem je Balantič globinski lirik, poet čistih zalivov nebe. Kosovel je na drugem bregu iste reke – veliki mistik, ki s svojim izrazom išče večnosti v kozmičnem prostoru in času. V bežnem zapisu govori o novi mistiki – „mistično-časoprostorna“. Balantičeva ni nova, a je poetično večnostna.

Ekstatična mistika-poezija se Balantiču poraja iz čiste lirike in se nato presnavlja v lirično pradoživljanje: „V molitev naj se razboli beseda... / S poljubom težko snubiš me povsod, / in kličeš k soncu me na sinji prod...“ To je zaključek v magični stralu *Drugega venca*, a zadnji verz ohranjenega desetega soneta se glasi: „... ukaži Tvoj v krvi k petju me priganja.“

Nato grem h *Kosovelu*: iz kraške vasi se čuje pesem in morje je blizu. Pesnik je mistik, njegov svet je svet drugačnih skrivnosti: „Mrzel, mrzel je ocean, / če je tesno, stopi vanj! / dovolj globoka je hladna tema, / potopi svojo bolest do dna.“ Ob *Kosovelu* začutim – to bi hotel povedati s tem soočenjem – posebnost in religioznost lepote Balantičeve umetnosti. Ob Balantiču pa mi je Kosovel bližji in dražji, saj je v isti Tragediji na oceanu, visoki pesmi ekspresionizma naše moderne, vzklikniti: „Joj, rešite me! Jaz sem poet...!“

Del moderne poezije nima namena iskati globljih snovi in dražjih senc, kot to poetične vizije smrti, opustošenja, praznote, nič. Neč, če je bila na tem mestu ljubezen, še prej mit. Ampak, kateri velik pesnik se preko tematike smrti in praznine hoče ali nehoté ne podaja v celice mistike? Balantiču je smrt pot do višje ljubezni, Ljubezni. Samota pripravlja na to Ljubezen – kako me prevzame tisti verz o samotni pripravi na Ljubezen: „To jutro je polno samotnih trav / in jaz pastir sem gori zapuščen, / kako je po bregovih mah zelen, / v laseh imam razkošje cvetnih glav.“

Pesnik, ki najde svojo pot do mističnih poetičnih motivov, najde s tem tudi uspešno naravnost do stvarnosti. Čustvo in misel se spopolnjujeta, bogastvo asociacij med enim in drugim svetom ustvarja to, kar je namen vsake pesmi – dobra in močna poezija. In poezija sama ni nič, če ni v njej skrivnosti in nič, če ni v njej vere in drugih stvari človekove duše.

Vendar namen poezije ni oblikovati doživetja v odmišljeno, iracionalno besedno igro, ampak v človečnosti polno, konkretno podobo. Če govorim o mistiki, ne morem mimo sveta, ki mi je blizu in obenem nepremostljivo daleč – španskega sveta. To pa zato, da vidim, kako vre živa, konkretna mistika iz ljudskih plasti in iz same stvarnosti človeka v vsakdanjem svetu. Premišljujem o Balantiču, pa se mi približa Federico García Lorca, mistik in pesnik romanc o smrti. Berem pesem o jezdecu in vidim Kosovela in s tem Balantiča: „Córdoba, daljna in sama. / Poznam pot, a ne bom prišel v Córdoba. / Ravnila v vetru, / črn konjič, rdeč mesec. / Smrt preži name / iz črdboskih zidov. / Dolga je pot, junaški konjič! / Ah, smrt me čaka, / preden pridem v Córdoba, / daljno, samotno...“ Mistična poezija, ki v njej začetim opojnost ljudskih snovi in ljudskih emotivnih prvin.

Zdaj odkrivam tudi pri Balantiču nove, globlje vzgibe narodove duše, predvsem pa sintezo starih ljudskih *mističnih* snovi. V dneh revolucijske groze se je teh prvin in snovi pesnik še posebej oklenil. In mistika je po svoji globlji logiki uspešno očiščevanje ekspresionista in zdrava naravnava esteta. V Balantičevem poetičnem izrazu – ki ni mistificiran – dobiva zdrava mistika, kot ljudska dediščina, tako estetsko obliko, da je ne začetim kot strogo, odmaknjeno dejavnost duha, ampak kot lepo in skrivnostno ekstazo telesa.

Mislim, da ni povsem zgrešena pot, če se vrnem preko starih ljudskih poetičnih in mističnih prvin Balantičeve poezije v našo Moderno – k Cankarju. Tam najdem primer, ki mi potrjuje misel, da gre Balantičeva poezija – ki je na svoj način blizu cankarjanskemu ostvarjanju melodije duše – po izrazitih, starih slovenskih poteh. Od tujenju, razosebljanju in sploh tragiki časa išče izhoda v tem, da prehaja v konkretnost mistične poglobljenosti. Mehka poezija dragocenih zaznav osebne duše dobiva dramatično težo trpeče ljudske duše.

Ne vem, če bi mogel kje drugje pri nas – razen pri Prešernu in Ketteju – najti toliko intuicije življenja, kot pri enem in drugem pesniku mistiku. Strmim nad Balantičevim: „O kakšni prsti so življenje stkali / in kaj so mi v to culo zavezali, / da z njo potepal bi se v večni čas / in Smrti večno rogal se v obraz!“ Balantič postavlja vse okrog stebra življenja, njegovo življenje pa je – „razpetost med slastjo življenja-smrti“.

Po tolikih letih mi kaže Balantičeva poezija nov obraz. Njegovi logiki groze so bolj in bolj ognji živo goreče poezije in ognji globljega in silnejšega duha. Balantičeva pesem me veže z mnogim ljudskim. In ni mi popolnoma tuj ta kraj, kjer doživljam še vedno njegovo pesem – tisto o pomladi ali o jeseni, o belini, o molku, o grozi... „O, zemlja, naša krušna mati!“ ga slišim vzdikniti tukaj med ljudmi. Stojim nad reko in gledam kako vzhaja mesec kot pijan. Prihaja iz krajev, kjer se je za griči nalokal nočnine... Zdi se mi, da čutim vino tudi v besedah poezije – opojna mistika Balantičeve besede...

DVAJSETLETNICA "GALLUSA"

Letos slavi Slovenski pevski zbor Gallus dvajseto obletnico. Za proslavo tega jubileja je 12. oktobra 1968 v Slovenski hiši nastopil z jubilejnim koncertom. Odziv občinstva, ki je dvorano docela napolnilo, je pokazal, kaj pomeni ta jubilej za vso slovensko skupnost v Argentini, posredno pa tudi za Slovence drugod in v domovini.

Za to priliko je izšla slavnostna publikacija *Ob dvajsetletnici*. Uvodoma označuje dogodek vodja zboru dr. *Julij Savelli*, nato slede čestitke prof. *Božidarja Bajuka*, zborovodje slovenskega pevskega zboru v Mendoza; pozdrav dr. *Franca Cigana* iz Celovca, iz Čila je sporočil želje za nadaljni razvoj g. *Andrej Pogačar*, iz Avstralije *Ludvik Klakočar* in iz Gorice *Andrej Bratuž*.

Slavnostni koncert je imel dva dela: I. *Gallus in „Gallus“* (avdiovizuelni prikaz, pri katerem so sodelovali *Stanko Jerebič*, *Jože Poznič* in arh. *Jure Vombergar*), ki je pokazal „Kako se je 400 let pripravljala jubilejni Gallusov večer“. II. del je bil koncert s skladbami Foersterja, Pahorja, Vrabca, Ravnika, Simonitija, Drago Mario Šijanica, Adamiča, Schwaba, Mirka in Pavčiča. Solisti so bili Marija Marinček, Barbka Maček-Modiceva in Roza Golob. pri klavirju je spremljala Anka-Savelli Gaserjeva. Skladbo *Slovenija v svetu*, po župančičevem besedilu, je avtor *Matija Tome* uglasbil prav za to Gallusovo dvajsetletnico in jo posvetil zboru za jubilej. Venček koroških narodnih *S koroških plavin* pa je komponist *Drago Mario Šijanec* že leta 1961 posvetil „Gallusu“.

Priložnostna jubilejna publikacija obsega še prispevke *Zorka Simčiča*, *Ob Gallusu in „Gallusu“*; dr. *Franca Cigana* Naša pesem, naša vez; *Ludvika Klakočerja*, Naša narodna pesem - izraz naše duše; *Andrej Bratuž*, Slovenska pevska glasba v svetu; *Jožeta Vombergarja*, Dvajsetletni jubilej. Ob skoncju je dodan seznam članstva v letih 1948-1968. Knjižico je uredil Tine Debeljak ml., opremil pa arh. *Jure Vombergar*. Na naslovni strani in v tekstu je več faksimilov.

Koncert je potekel v pravem jubilejnem razpoloženju, dokaz, kaj nam zbor pomeni in kaj mu je za bodočnost naloženo v okviru poslanstva slovenstva. Dirigentu dr. *Juliju Savelliju* je bilo darovanih mnogo šopkov kot le preskrnjeni izraz hvalečnosti, kakor mu jo je dolžna vsa slovenska skupnost.

Zboru lepo čestitamo in mu želimo, da bi krepko korakal še drugim, prav tako bleščečim uspehom nasproti!

Debeljaka, z glasbenimi ilustracijami prof. *A. Geržiniča*. Ta oratorij, ki ga je Jeločnik priredil za oder, je pred leti v obliki glasbene partiture izšel pri Slovenski kulturni akciji.

QUO VADIS KOROŠKA?, je naslov pismu, ki ga je poslal Mladinski vezi Jernej Dobovšek iz Hamburga. Po prihodu v Evropo je takoj obiskal Koroško in o svojih tamošnjih vtisih poslal že drugo poročilo. Obiskal je tudi dr. Inzka in se z njim pogovarjal o perečih problemih slovenske manjšine na Koroškem. Nato pa pisec dodaja: „Končno je dr. Inzko še dodal priznanje, ki se mi zdi velikega pomena: Gre za SKA v Argentini, ki krepki idejno moč ter s svojim kulturnim delom sovpilva na kulturno življenje v Sloveniji.“ — Prav tako smo iz Evrope izvedeli za izjavo profesorja Jakoba Šolarja, ki jo je podal nekaj časa pred smrtjo. Pozorno je sledil naši kulturni in knjižni delavnosti in izjavil: „Argentina bo rešila Slovenijo.“ — Za prihodnji napoveduje MV nadaljevanje Dobovškovega pisma in sicer pod naslovom: Tukaj Trst.

NE ČAKAJ POMLADI je naslov pesniški zbirki, ki jo je izdala v spomin pokojnemu prijatelju Janezu Kačarju Mladinska vez (Ramón L. Falcón 4158, Buenos Aires) kot svojo izredno prilogo oktobrski številki 1968. Vsega je zbranih osem pesmi in je naslov povzet po zadnji in zbirki: Ne čakaj pomladi. Spremno besedo mu je obenem s kritičnim pogledom na zbirko v oktobrski številki Mladinske vezi napisal TD ml. in pravi med drugim: „Škoda bi bilo, da bi te pesmi ne zagledale belega dne. Ker je bil pokojni Janez preskrnjen, da bi jih sam objavil že prej, je sedaj Mladinska vez sklenila, da mu jih objavi po smrti kot prilogo listu. Njegova izrazna moč je velika, in njegova beseda je močna. Vidi se mu, da se je učil pri Prešernu in Balantiču, vendar pa je dodal res svojo osebno izpoved, problem tuje, dekleta in smrti... Kar je napisal, se vidi, da je v resnici doživel in občutil. Vse pesmi, vsaj zadnje, niso deklamatorske, pač pa polne osebnega življenja in žalosti.“

MISLI MLADIH ob petdesetletnici dogodkov konec oktobra 1918 v Ljubljani podaja uvodnik v Mladinski vezi (oktober 1968). Pisec pravi: „Takrat smo svobodo dosegli. Znebili smo se težkega nemškega jarma, ki nas je stoletja vklepal v prisilni jopič. S cesarjevim jokom nad dr. Koroščevimi besedami „Veličanstvo, prepozno je“, smo zadihali. Z 29. oktobrom se je začela za nas nova doba. Imeli smo vlado, v katero smo zaupali. Bili smo navdušeni. Nismo pa bili pripravljeni na položaj. Dogodki so se razvili tako, da mi pri njih razpletu nismo imeli besede. Naš vzlet se je čudno ustavil. Kakor so poznejši dogodki pokazali, smo obviseli na stranski veji. Osvobodili smo se Avstrije, a nova oblika nam ni dala tistega, kar smo pričakovali. Premagali smo eno zapreko, pa smo se znašli pred drugo. Jugoslavija nas ni zadovoljila... 29. oktober je bil za nas samo etapa na poti v popolno samostojnost. Bil je to samo časten prolog v knjigi naše politične zgodovine in politične zavesti. Leta 1918 te zavesti nismo imeli v potrebni meri, Imejmo jo danes...“

SVETILNIK je naslov novi hrvatski kulturni in literarni reviji, ki je začela izhajati v Buenos Airesu v septembru 1968. (Ramón L. Falcón 5439/3 — A, Buenos Aires). Uredniki so Zvonimir Fržop, Ante Gazzari in Pero Tutavac. Zanimivo je, da so prispevki večinoma vsi pisani v ikavskem jeziku. Prvi del revije je posvečen Zagrebški deklaraciji o hrvatskem jeziku, osredni članek pa je spis Pera Tukavca: Dubrovnik i „dubrovački dijalekt“. Prvi zvezek obsega 50 strani, revija bo izhajala štirikrat na leto, letna naročnina je 2.000 pesov, posamezni zvezki pa imajo ceno 500 pesov.

1918 - 1968

ŠIRINA ALI OŽINA?

Mesec oktober je bogat v evropski politični zgodovini. Oktobra 1917 je zagorela Rusija, oktobra 1918 se je zrušila habsburška monarhija, oktobra 1956 je zagorelo v Varšavi in so konec oktobra 1956 sovjetski tanki klali madžarsko mladino po ulicah Budimpešte in meseca oktobra 1968 se h kraju nagiba agonija svobode v Pragi in Bratislavi, tudi pod sovjetskimi tanki. Vse revolucije pa se začnajo s polnimi pljuči razgledov v širine, mali koncepti se drobijo v prah in zgodovina odpira vrata srcem, naravnanim v umevanje znakov bodočnosti za desetletja ali celo stoletje. Zgodovina se sicer otresa gesel, češ da se samo ponavlja, češ da je njena naloga samo v poučevanju — historia docet —, vendar so stoletni in petdesetletni jubileji v življenju narodov kakor nalašč zato, da se s koledarja strgajo listi zastarelosti in nam z novega lista zasije luč vere in upanja za nova desetletja.

Nagel pogled na zgornje zaporedje nam pa daje že prvo diagnozo v roke: mirno bi lahko rekli: vse revolucije so razočarale, vse so oropale ljudem vero iz src, vse so ponekod celo služile dokazu, da so kolo časa zaobrnila nazaj.

Ali nam naj torej ostane za tolažbo samo stavek dialektičnega žongliranja: „kaj bi bilo, če bi bilo“, ko se je nazadnje rodilo le malo ali pa celo nič. Ne, nikakor ne:

Vere — ne cinizma — zdaj so časi!

I

Sleherno revolucijo je spremljala usodna dilema: širina ali ožina! Ruska oktobrska se še danes razbija ob konfliktu: Trocki ali Stalin (toda to spada v drugo obravnavo), naša revolucija v letu 1918 se je usločila v tragiko razpora med Koroščevo in Šušteršičevo interpretacijo časa, šlo je za to, ali se odločimo za takrat ožji koncept, za bivanje v tedaj nemogoči srednjeevropski kombinaciji ali pa v novi Jugoslaviji, organski naslednici rojstva pomladi narodov v letu 1848, ali še prej iz dviga novih plasti narodov po francoski revoluciji leta 1789. Tragika Šušteršičevega koncepta bi nas tedaj verjetno mogla spraviti v vrtinec krvavih dogodkov, kakor so bili leta 1918 v prvih poskusih komunističnih revolucij v Budimpešti (Bela Kun) in Münchenu (Kappov puč) ali celo v komunistično gibanje spartakistov v Berlinu pod vodstvom Rose Luxemburg in Karla Liebknechta.

Konceptcija J. Ev. Kreka in Korošca je bila širša in za nas bolj zdrava, bolj naravna. Ohranila nas je za širšo interpretacijo naše narodne politike. V sklopu naravnega evropskega razvoja je šlo za to, da se naše narodnostno načelo še naprej uresničuje v duhu zapadne evropske krščanske filozofije in ne že v kaosu tokov, polnih klic azijskega barbarstva, komunizma Lenina in Stalina.

Kaj se je potem zgodilo, smo mogli razkrivati v nekaj letih. Če smo ostali daleč od obračunavanja, diktiranih iz Moskve, vsaj do leta 1941, pa smo bili takoj stisnjeni v obroč politične taktike, prav nič manj nevarne in za nas nemogoče, ki nas je čez Belgrad vezala na Bizanc in na metode turškega despotizma. Namesto komunizma, nas je tlačila „bratska“ pest!

Že večkrat je bilo zapisana, da smo leta 1918 bili Slovenci še med vsemi narodi na jugu najbolj iskreni Jugoslovani. Če smo bili pri tem naivni, se nam mora to opravičiti zaradi našega ljubezni polnega idealizma. Res: najmlajši brat, je šel za vse tri, usod iskat.

II

Razočaranje je bilo komaj dovolj jasno vidno v skladu z velikostjo groznega plačila za našo zmoto! Čemur smo se leta 1918 umaknili — kaosu in komunističnim revolucijam v letu 1918 — je padlo na nas leta 1941 in nas zasušilo v letu 1945 iz Belgrada z zmago komunistične revolucije v domovini. Če bi jemali obračun zgodovine zgolj shematično in pozitivistično, bi se marsikdo smel upravičeno zgroziti in si reči, ali ne bi bilo za nas na mestu malo več poguma leta 1918. Ostali bi izven območja Balkana, kar bi pomenilo, da bi Slovenija v letih 1941-1945 ostala v zapadnem evropskem okviru?

Toda že leta 1918 bi se cela Evropa morala oblikovati drugače kot se je in kaj naj bi pomenil naš oddih ali celo rešitev svobodne Slovenije v letu 1945, nam morajo biti v svarilo prav sedanji dogodki v Čehoslovski, kjer se je leta 1945 obnovila demokratska vlada v Pragi, leta 1948 pa bila nasilno spremenjena v komunistično republiko, toda totalno zasedena in spremenjena v sovjetsko vazalno državo prav sedaj v oktobru leta 1968. Komunizem v Pragi, Budimpešti in Belgradu je za nas hujša nevarnost kot pa nemški in italijanski šovinizem, ki se sam koti iz komunizma.

Izvirni konflikt v ruskem komunizmu med Stalinom in Trockim je slonel na tolmačenju metod in ciljev komunistične revolucije. Stalin je ubil Trockega in v krvi zatrl vse trockiste zaradi naziranja, da je treba komunizem najprej uresničiti v eni državi, eni domovini socializma — potem se bo šele začela svetovna revolucija na svetovni ravni, torej po etapah. Stalin je svoj „socializem“ uresničil v Sovjetski zvezi, z njegovo smrtjo je baje umrl tudi stalinizem. Toda oktobra 1968 se je njegov sen utrditve „socializma“ (nekateri ga nazivajo pravilno: leninizem) raztegnil z okupacijo Čehoslovaške prav v srce Evrope — nad to razširitvijo leninskega imperializma morajo biti danes Leninovi in Stalinovi nasledniki v Moskvi res ponosni in si mirno mesti roke nad moralnim zgražanjem ostalega, samo za nekaj let mogoče še svobodnega sveta.

Kar se govori o kritiki med italijanskimi in zapadnimi komunisti nad sovjeti zaradi nasilja v Pragi, kar se piše v Jugoslaviji o grozeči sovjetski invaziji, je po katekizmih komunističnih učbenikov samo metanje peska v oči. Dejstvo je, da se je Stalinova „domovina socializma“, to je rdečega imperializma uspešno razširila čez polovico Evrope in je torej v bistvu res, da zmaguje Trockega koncept raztegnitve komunistične revolucije nad vsem svetom, toda uresničujejo jo stalinisti, ki naivnim in koeksistenčno razpoloženim zapadnjakom z svilenimi rokavicami že vežejo roke na oči za postrelitev, za končno likvidacijo. *Šlo je le za etape: prva etapa Rusija, druga etapa polovica Evrope, ob tretji pa bo svet že tako šibak, da ga bodo morebiti mogle vreči Moskvi v žrelo komunizma srednješolske in vseučiliške skupine po vseh prestolnicah sveta...*

Na zapadu bodo takemu bolnemu razvoju za bolničarje ali vračarje razni romarski oznanjevalci kontraktualnih konfederacij, dualizma in podobnih dvotirništev. Ne, pri nas se rane ne celijo, nove rane se šele odpirajo.

III

Pisatelj Victor Meyer je v pariški reviji *Preuves* napisal članek: *A l'Est — vers une Europe des patries?* (Preuves, junij-julij 1968, str. 34). Ker se kot sotrudnik lista *Neue Züricher Zeitung* večkrat vrača v komunistične države, so njegove misli na zunaj „progresistične“, zato pa v globini tipa za osnovami, ki naj ne vrnejo samo svobode tlačanim narodom, ampak nam naj njegove misli kažejo naravni razvoj, ki naj ta del Evrope z ostalo Evropo vrača iz ožin obupa in razočaranja brezbrčnosti v skupno družino svobodnih narodov cele Evrope. Mirno obravnavanje naj ravno izzove še večji nemir in napetost za idejo, verjetno končno sposobno zlomiti hrbtenico komunizmu, pogrezajočemu se v idejni praznoti. Res se more Moskva obdržati na vodstvu zaradi atomske bombe, toda ideja je še vedno zlomila sleherno orožje nasilja, proti najhujšemu je treba postaviti nasproti enako močno idejo.

Vendar njegovemu ostremu opazovanju ni v Ljubljani ušlo rovarjenje, spočeto že okrog marca 1968. Zapisal je namreč misel, da je prvo Jugoslavijo držala pokonci diagonala Ljubljana-Belgrad, ker je na njej kralj Aleksander gradil svojo diktaturo in premoč srbstva. V letu 1968 so bili zaznatni enaki znaki, ko se skuša ponoviti zgradba diagonale na črti Ljubljana-Belgrad, naperjena seveda proti Hrvatoma in tudi Makedoncem. Iz ožine zgolj gospodarskega tolmačenja razvoja jugoslovanske politike se že pletejo načrti o „evoluciji komunizma po reformah“. Te ideje služijo za odiranje narodnostnega, to je idealističnega, principa v ozadje. Tako se torej potrjujejo podatki o nekih prvih stikih z emigracijo v tej smeri že pred Ve-

i z š l o

VREDNOTE

PETA KNJIGA (Izredno izdanje)
str. 204

VSEBINA:

Jože Velikonja: Sodobna politična geografija in slovenska politična stvarnost; **Vekoslav Bučar:** Zagoriče — zadnji ostanek slovenskih Trubarjevih protestantov; **Srečko Baraga:** Odnos Slovencev do Jugoslavije; **Vinko Brumen:** Naše občestvo; **Tine Debeljak:** Doneski k Levstikovemu Krpanu.

OPOZARJAMO PA ZLASTI NA AKTUALNOST RAZPRAVE SREČKA BARAGE: ODNOS SLOVENCEV DO JUGOSLAVIJE, KJER AVTOR PODROBNO IN Z DOSLEJ NOVIMI DOKUMENTI POJASNUJE NAŠO POT SKOZI PRVO JUGOSLAVIJO IN TRAGIČNI KONEC MONARHIJE KARADŽORŽEVIČEV — KDOR SE ZANIMA ZA NAŠO POLITIČNO ZGODOVINO, MU BODO LETOŠNJE VREDNOTE SLUŽILE V VELIKI MERI TER MU UTRDILE VERO V BODOČNOST SLOVENSTVA.

Cena izvodu 1.000 pesov, za vso tujino pa je cena tri in pol dolarja.

KOMENTARJI O KONFEDERACIJI...

HRVATSKA REVIJA je dospela tudi do čitateljev po Hrvatskem. Od tam prejema sedaj uredništvo pisma študentov z univerze ter drugih intelektualcev. Seveda imena piscev ne morejo biti objavljena. Uredništvo prinaša pisma sproti in beremo med drugim:

Slušatelj na pravni fakulteti v Zagrebu je z zanimanjem bral članek B. Radice „Amerika, Evropa in mi Hrvati“, kjer je avtor komentiral tudi izid Žebotove knjige *Slovenija včeraj, danes in jutri*. B. Radici se je zdel predlog o „kontraktualni konfederaciji“ zanimiv kot izhodišče. K temu pravi prijatelj iz Zagreba: „Kar B. R. piše o rešitvi hrvatskega vprašanja, me je zelo razočaralo! Jugoslovanstvo je za Hrvate nesprijemljivo, vendar ne bi rad šel v podrobno analizo B. R. članka, ker mislim, da ga je avtor napisal nezavestno pod vplivom Žebotove knjige *Slovenija včeraj, danes in jutri*, ko Žebot govori o rekonstrukciji Jugoslavije v smislu takoiimenova-

nega „kontraktualnega federalizma“. Radica si niti ni mislil, da je s tem izzval proti sebi velik del hrvatskega naprednega javnega mnenja v domovini in v svetu. Takšna politika za rešitev hrvatskega vprašanja ni samo stara, ampak tudi škodljiva. Avtor tega pisma bi po svojih letih mogel biti vnuk B. R...., in sem del tiste mladine, ki posluša jugoslovanske parole o boljši bodočnosti, pa vendar ne mislim, da bi bila Jugoslavija rešitev za narode, ki v njej živijo. Mlada hrvatska generacija, pa tudi drugih nesvobodnih narodov, vidi svojo rešitev samo v formiranju svobodnih nacionalnih držav, ki bodo svobodne iskale svoje mesto in vlogo v evropskem okviru. Nobena konfederacija, ki jo snujejo komunisti v Jugoslaviji, niti kontraktualni konfederalisti profesorja Žebota, nimajo pravice reševati to srbsko nesrečo, ki je zavladala nad narodi Jugoslavije... To stališče mlade hrvatske generacije v domovini naj upoštevajo Hrvatje v emigraciji pri delu za svobodno hrvatsko republiko...“

liko nočjo, stvarno pa se je sedaj to javno v listih objavilo, ko se je govorilo in pisalo, kako je neki „kontraktualni feralist“ v Ljubljani zgradil „dolgoročni načrtni razvoj“ za bodočnost Slovenije. Namesto da bi se koncept Slovenije razvijal v širino v begu izpod komunistične diktature, se celo s pomočjo nekaterih iz emigracije gradijo temelji za „dolgoročno, usuznjeno bodočnost“ Slovenije v komunističnem sestavu Evrope. In to na tisti nesrečni diagonalni, ki jo je Belgrad vsilil slovenskim politikom, češ da naj se slovenska politika pač tako za vedno kompromitira v igri izigravanja Ljubljane proti Zagrebu v korist Belgrada. Torej sovraštvo med Slovenci in Hrvati za korist Belgrada.

Naše mesto v bodoči, osvobodjeni Evropi, pa more najti pravilno in srečno rešitev samo v pravilni razpravi z vsemi našimi sosedi, ki bodo prišli ali so že prišli do pravih pojmov o strategiji Moskve v politiki postopne komunistične okupacije cele Evrope. Stalin je tvegala umor Trockega, v strašnih procesih v Moskvi in potem v Pragi, Budimpešti in Sofiji v raznih procesih v letih 1950 - 1952 je

dal pobesti vodilne poglavarje (še raje, če so bili povrh še Židje), v novi etapi 1968 so sovjeti že blizu Rena — na jugu pa naj Titovi komunisti begajo zapad in ostali svet, pri tem pa jim je že uspelo najti med emigracijo zavezniške tam, kjer bi tega bilo nekoč najmanj pričakovati. Končni cilj bo pa le: Slovenci naj bodo policaji nad Hrvati. Taka pot pa ne vodi v širino, v novo Evropo, pač pa v ozke kombinacije, ki jih nekateri politični teoretiki nazivajo več ali manj cinične izrodke kratkovidnega oportunitizma.

Takšne in podobne kombinacije pa seveda mečejo žalostno luč tudi na tiste, ki se še plašijo pred idejami o revolucionarnem poslanstvu cele Evrope v odporu proti imperikalizmu iz Moskve in mislijo, da se še sme tvegati igra s slovenskimi interesi v kaki tretji Jugoslaviji.

Problem širine ali ožine: Danes se nam postavlja enako kot leta 1918. Ali rešitev v idejah zapadne demokratske revolucionarne Evrope ali uničenje v kanalih vzhodnega, brezdušnega despotizma!

Dne 20. aprila je pisal redni čitatelj Hrvatske revije, ki ni emigrant, ker živi z rednim jugosl. potnim listom v tujini, med drugim tudi tole: „Gospod B. Radica sprejema ideje, ki jih je v svoji knjižici *Slovenija včeraj, danes in jutri* razvil prof. Žebot. Slovenci naj povedo svoje o njegovih predlogih, kakor jih postavlja prof. Ž... Problem pa se rodi tedaj, ko skuša B. R. ideje Žebota aplicirati na rešitev življenjskega vprašanja pri nas Hrvatih.“ B. R. namreč „vidi rešitev v nekem kontraktualnem federalizmu“. „Kot Hrvat in liberalec pa bi B. R. moral vedeti, da more samo popolna odcepitev Hrvatske iz Jugoslavije in njena organizacija v samostojni, demokratski državi, hrvatskemu narodu zagotoviti nemoten razvoj in napredek v družbi ostalih svobodnih narodov na jugovzhodu Evrope... V tem življenjskem vprašanju za nas Hrvate ne more biti kompromisa.“

Pred natisom
Milena Šoukal
PESMI

TRINAJSTI kulturni večer
Slov. kult. akcije bo
v soboto 16. novembra
ob osmih zvečer v
Slomškovem domu v
Ramos Mejía. Podrobnosti bomo objavili.

ŠTIRINAJSTI kulturni večer
bo v spomin 50.
letnice smrti Ivana
Cankarja, v nedeljo 8. decembra,
z izletom v Škofovo zavod v Adroguéju.

PREJELI smo spet nekaj bankovcev v navadnem pismu. Prav čudež, da so nam prišli v roke. Lepo prosimo vse, da se ne daste zapeljati prelahkemu načinu pošiljanja denarja. Celotno iz priloženih pisem izginejo bankovci.

ŠE V OKTOBRU IZIDE

v založbi Slovenske tiskovne družbe "Editorial Baraga SRL" življenjepis, ki smo ga doslej pogrešali
in nam ga je zdaj

napisal Dr. VINKO BRUMEC

srce v sredini

življenje, delo in osebnost Janeza Evangelista Kreka, o katerem pravi v uvodu pisatelj:

"Domovina, glej sina, ki ti je po besedah enega od naših največjih pisateljev služil v 'čisti poštenosti', ki ti je dal 'vse in edino, kar je imel: svoje življenje!'"

Bogastvo kakih 450 strani vsebujočega dela nam nakazuje njegova vsebina:

Za uvod

ŽIVLJENJSKA POT

I. Rojstvo in rod

A. Krekov rod — B. Njegov oče — C. Njegova mati — Č. Njegova družina

II. Šolanje

A. Ljudska šola — B. Gimnazija — C. Bogoslovje — Č. Avguštinij

III. Pri javnem delu

A. Duhovniška služba — B. Javni delavec

OPRAVLJANJE POSLANSTVA

I. Poslanstvo

II. Socialni delavec

A. Socialno delo — B. Delavske, politične in strokovne organizacije: 1. Slovensko katoliško delavsko društvo — 2. Podporna društvo delavcev in delavk tobačne tovarne. — 3. Druga delavska društva. — C. Zidanje delavskih hiš — Č. Krekova skrb za prehrano in za begunce — D. Krek kot socialni delavec

III. Zadrugnik

A. Pomen zadrugništva — B. Organizacija zadrugništva — C. Krek kot gospodarstvenik

IV. Politik

A. Politika kot socialno delo — B. Krek - državni in deželni poslanec:

1. V državnem zboru - 2. V kranjskem deželnem zboru:
a) Delo deželnega zbora - b) Krekovo deželnozbornsko delo

C. Krek in njegova stranka - Č. Ali je Krek bil politik:

1. Kaj je politika? - 2. Politične naloge - 3. Krek kot politik:
a) Političen videc:

(a) Reševanje slovenskega vprašanja - (b) Demokratizacija - (c) Krek kot politik videc

b) Ljubljanski tribun - c) Politik tehnik - č) Ali je tedaj Krek bil politik?

(a) Preveč čustven in premalo resen? - (b) Le učitelj? - (c) Brez morala?

d) Bil je tudi politik

V. Ljudski vzgojitelj

A. Pomen vzgojnega dela — B. Krekovo vzgojno delo:

1. Krekov vzgojni nazor. - 2. Krekov načrt za izobraževalno delo. - 3. Delo v Slovenski krščanski socialni zvezi:

a) Slovenska krščanska socialna zveza - b) Krekova predavanja

4. Drugo Krekovo vzgojno delo:

a) V boju za treznost - b) Ostalo delo

C. Ali je Krek bil ljudski vzgojitelj

VI. Pisatelj

A. Pisateljsko delo — B. Leposlovje — C. Časopisni članki in poučni spisi — Č. Znanstveno delo in knjižne izdaje:

1. Doktorska disertacija - 2. Črne bukve - 3. Socializem - 4. Zgodbe sv. pisma - 5. Die Slowenen - 6. Bogoslovna predavanja - 7. Manjši spisi - 8. Pastne pridige

D. Krekovo pisanje

VII. Duhovnik

A. V duhovniški službi — B. V službi izven službe:

1. Med dijaki - 2. Med delavci - 3. Druga podobno delo

C. Duhovnik po stanu:

1. Poklic: a) Izbira poklica; b) Duhovniški poklic

2. Ali je Krek imel poklic?

a) Krekova izbira poklica - b) Nekatera dejstva, ki molijo: (a) odklonitev odlikovanja; (b) Ločitev Cerkve od države; (c) Krekove nepopolnosti in napake

c) Bi bil Krek mogel zapustiti duhovništvo?

3. In če Krek res ne bi imel poklica?

VIII. Krek in „prosti čas“

A. Pomen prostega časa — B. Krekov „prosti čas: 1. Krek na počitnicah - 2. „Zaporoška Sič“ — C. Krekovo „samo eno“

ČLOVEŠKI LIK

I. Krekova osebnost

A. Človek Krek — B. Značaj in osebnost

II. Krekov naravni značaj

A. Očitane nepopolnosti: 1. Premočno čustvenost - 2. Krekova nerednost - 3. Preveč idej in sami začetki - 4. Premalo molitve — B. Poteze voditeljskega značaja — C. Krekove vrline: 1. Izredna nadarjenost - 2. Srčna dobrotla in ljubeznivost - 3. Čut za čas: a) Prihod demokracije; b) Ljudska svoboda; c) Potreba organizacije; č) Nujnost dela

III. Krekova npravna osebnost

A. Narava in osebnost — B. Pri Kreku: 1. Napake in grehi 2. Vrine in kreposti: a) Vera v pravico in boj za njeno zmago - b) Čista poštenost - c) Ljubezen, tudi pri njem največja č) Vzgoja sodelavcev.

IV. Skrivnost Krekovih uspehov

A. Skrivnost uspehov — B. Poskusi odkritja skrivnosti: 1. Krščanstvo - 2. Velik človek - 3. Poštenost in ljubezen - 4. Srce v sredini

V. Krekov odhod

A. Odhod — B. Dopolnjeno?

Za sklep

Oznake nekaterih v knjigi omenjenih osebnosti
Viri in opombe

Opremil: Arhitekt Jure Vombergar

V Argentini bo delo na razpolago v začetku novembra, drugod še pred božičnimi prazniki. To izredno delo, ki izide prav v času, ko se spominjamo pomembnih dogodkov pred 50 leti, je natisnjeno samo v 1.200 izvodih, zato pripomočimo, da z nabavo oziroma z naročili pohitite! Če katera, ta knjiga spada na knjižno polico vsakega zavednega slovenskega človeka.

Cena broširanemu izvodu 1.300 pesov, v platno vezanemu pa 1.400 pesov, v inozemstvu stane 4 oziroma 5 dolarjev ali temu odgovarjajočo vrednost drugih valut — Naročila in vplačila na ime: Ladislav Lenček CM, Editorial Baraga, SRL, Pedernera 3253, Buenos Aires, Argentina.